

Meetnet Urbane Soorten (MUS)

Nieuwsbrief september 2013

Het nationale stadsvogelmeetnet MUS is opgezet door Sovon Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland om de aantalsontwikkeling en verspreiding van broedvogels in bebouwde gebieden goed in beeld te brengen. De resultaten vormen ook een indicator voor de milieukwaliteit van onze directe woonomgeving.

Derde telling, eerst wisselvallig daarna zonnig!

Beste MUS-teller,

De laatste telling zit er al weer even op. Hierbij ontvang je een voorlopige indruk van de 3^e telling en 2013. Tijdens de derde telling passeerden we de 10.000 ingevoerde tellingen sinds de start in 2007. Een prachtig resultaat dankzij de inzet van alle MUS-tellers. Tijdens de derde telperiode (15 juni-15 juli) was het in juni koel en had juli een gemiddelde temperatuur. Wisselvallig was het in de laatste tien dagen van juni en de eerste drie van juli. De rest van juli bracht ons een zonnige periode. Op dit moment zijn van de 1^e, 2^e en 3^e telling resp. 598, 550 en 527 tellingen ingevoerd. Dit is vergelijkbaar met vorig jaar rond deze tijd. In deze nieuwsbrief staan de eerste indrukken van dit seizoen en ook een uitwerking naar habitat, type wijk en Hoog en Laag Nederland. Tot slot enkele veldimpressies van waarnemers.

Resultaten

De 3^e telling heeft tot nu toe 141 soorten opgeleverd. De algemeenste waren Gierzwaluw (16.938 ex), Kauw (13.571), Merel (10.892), Houtduif (7.590) en Huismus (5.734). Zoals het hoort is de Gierzwaluw de vaandeldrager van de 3^e telling. Andere soorten waarvoor deze telling van belang is zijn Huiszwaluw (1.568) en Boomvalk (6).

Tabel 1. Het landelijk gemiddelde aantal per postcodegebied van 13 soorten tussen 2012 en 2013. (3e) alleen derde telling. Aantallen zijn voorlopig en niet gecorrigeerd en geselecteerd op punten die in beide jaren geteld zijn (foto Winterkoning, Harvey van Diek).

	2012	2012	2013	2013
	1	2	1	2
Blauwe Reiger	0,7	0,8	0,6	0,6
Waterhoen	1,1	0,7	1,4	0,7
Stadsduif	5,4	5,4	4,8	5,0
Houtduif	20,6	19,5	20,3	17,5
Gierzwaluw (3e)		33,6		31,1
Grote Bonte Specht	0,8	0,8	1,1	0,5
Huiszwaluw (3e)		3,1		2,8
Winterkoning	5,0	5,2	4,3	4,7
Roodborst	2,0	1,6	2,3	1,5
Merel	21,6	24,3	19,9	23,6
Pimpelmees	6,8	4,2	7,2	3,6
Kauw	23,5	29,1	21,1	30,2
Spreeuw	7,9	9,3	8,6	8,1
Huisemus	15,1	19,0	13,5	16,3
Groenling	4,1	2,8	4,5	2,5

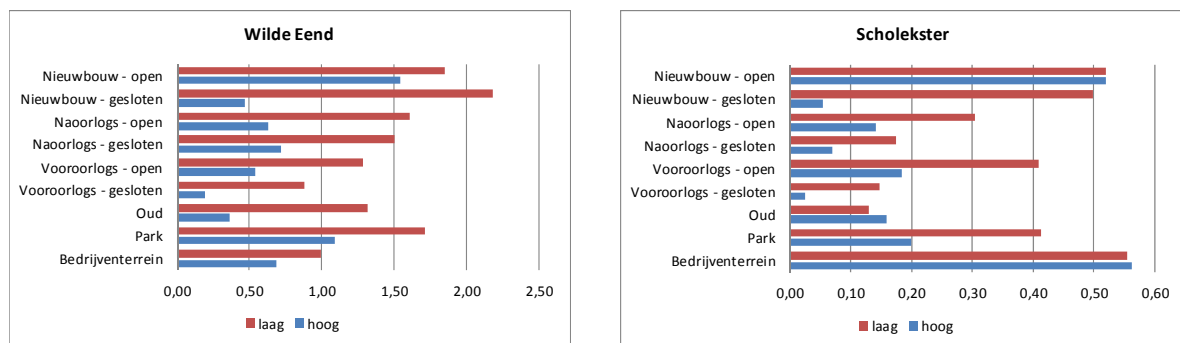

In vergelijking met de tellingen van vorig jaar laten Blauwe Reiger, Stadsduif, Gierzwaluw, Huiszwaluw (beide 3^e telling), Winterkoning, Merel en Huismus een afname zien. Bij Waterhoen en Roodborst was er een toename, terwijl die beide toch als wintergevoelig te boek staan. Ook de Grote Bonte Specht, Pimpelmees en Groenling zitten in de plus. Voor de Kauw en de Spreeuw hangt het er van af of je de

eerste of tweede telling neemt (beide vergelijkbare aantallen), dus daar is het nu nog niet duidelijk. In tabel 2 zijn de totalen weergegeven per soort van de 3^e telling zoals ze tot op heden zijn ingevoerd. De trends zullen de komende winter worden berekend. Ik hoop dat iedereen de tellingen dan heeft ingevoerd.

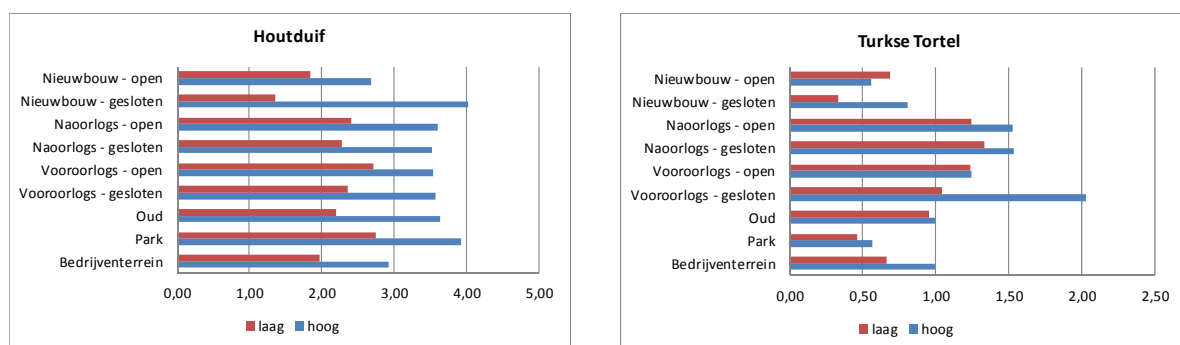
Waar zitten al die vogels?

Bij de invoer van MUS kan iedere waarnemer zelf via tabblad 'Verspreiding' de landelijke of provinciale verspreiding per soort opvragen. Je kunt ook selecteren op jaar of telronde. Met je rechtermuisknop en 'Save picture as../Afbeelding opslaan als ..' kun je de verspreiding als plaatje opslaan. Sovon kan daarnaast elk telpunt koppelen aan de habitat in de omgeving of bouwperiode. Hiermee kunnen de aantallen per habitat vergeleken worden en ook de aantallen voor 'Hoog' (zand) en 'Laag' (klei en laagveen) Nederland. In de dit voorjaar verschenen Stadsvogelbalans was dat voor een aantal soorten al uitgewerkt. 'Open' wil zeggen vrijstaand, 2 of 4 onder één kap en grote tuinen. 'Gesloten' staat voor aaneengesloten huizenblokken met kleine tuinen. Bij de meeste habitats gaat het om enkele honderden tot maximaal bijna 1500 punten. Bij 'Nieuwbouw-gesloten' en 'Oud' in 'Hoog' is de grafiek gebaseerd op een laag aantal (14 en 31). In de grafieken begint de y-as (verticaal) met 'Bedrijventerrein' en 'Park' en gaat het omhoog van 'Oud' naar 'Nieuwbouw'. De x-as is variabel in eenheden, afhankelijk van de soort.

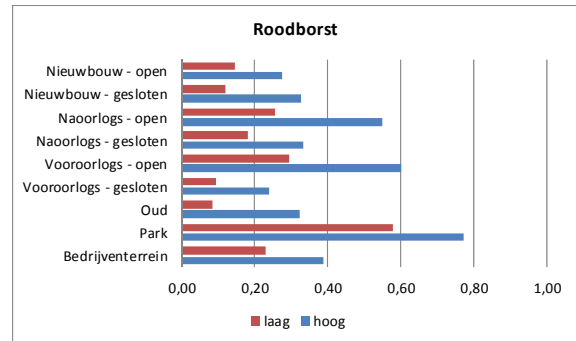
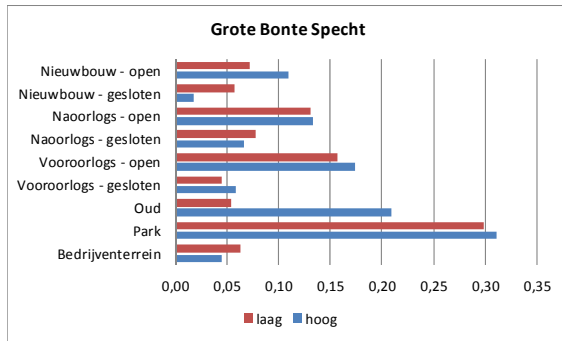
Figuur 1. Aantal Wilde Eend en Scholekster per punt per habitat en leeftijd woonwijk in MUS 2007-2012.

Wilde Eenden zijn het meest geteld in 'Nieuwbouw' en 'Park'. De aantallen totaal zijn in 'Laag' ruim 2x zo hoog als in 'Hoog'. Het is niet verrassend dat de hoogste aantallen van de Scholekster in 'Nieuwbouw-open' en op 'Bedrijventerreinen' zijn gevonden, maar wel dat de dichtheden gelijk zijn in 'Hoog' en 'Laag'. De meeste vogels broeden op daken en in de randen van het stedelijk gebied daarnaast ook gewoon op de bodem. Ongeveer 5% van de landelijke broedpopulatie zit in stedelijk gebied. De trend in MUS is stabiel.

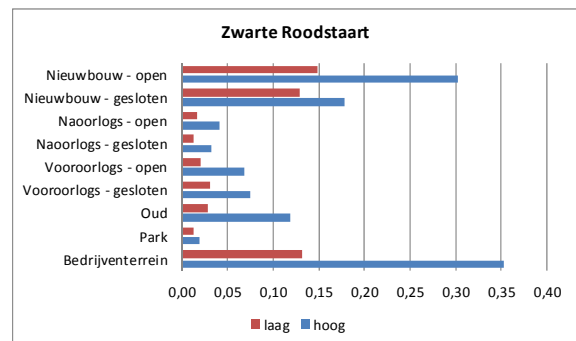
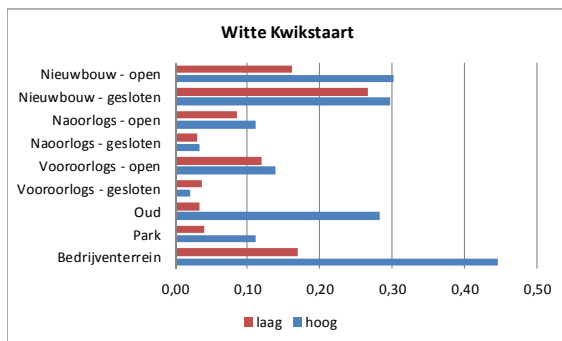
Figuur 2. Aantal Houtduif en Turkse Tortel per punt per habitat en leeftijd woonwijk in MUS 2007-2012.

Houtduif en Turkse Tortel zijn de algemeenste duiven binnen MUS. Van de Houtduif zijn de hoogste aantallen geteld van 'Park' t/m 'Naoorlogs'. Opvallend is dat de aantallen van de Houtduif in 'Hoog' bijna 60% hoger zijn dan in 'Laag', maar dit verschil is veel kleiner (met uitzondering van Vooroorlogs) bij de Turkse Tortel. De hoogste dichtheden zijn voor de Turkse Tortel gevonden in de Voor- en Naoorlogse wijken. Met uitzondering van 'Vooroorlogs-gesloten' en 'Nieuwbouw-gesloten' zijn de verschillen tussen 'Hoog' en 'Laag' klein bij de Tuto.

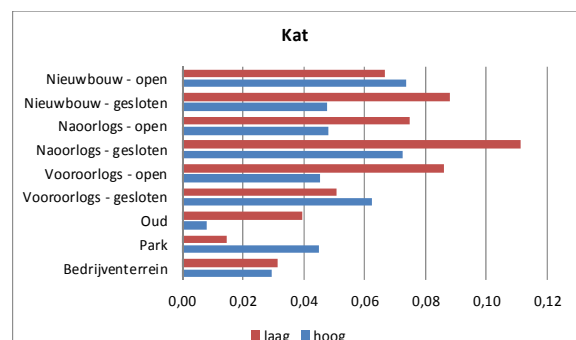
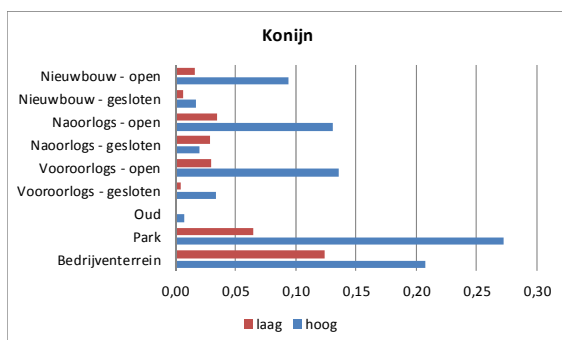
Figuur 3. Aantal Grote Bonte Specht en Roodborst per punt per habitat en leeftijd woonwijk in MUS 2007-2012.

Je ziet bij veel bosvogels dat de aantallen in 'Hoog' duidelijk hoger zijn. De reden is omdat er gewoonweg meer oud bos is. Verrassend is de nagenoeg gelijke verdeling van de Grote Bonte Specht in 'Hoog' en 'Laag' (met uitzondering van 'Nieuwbouw' en 'Oud'). Blijkbaar zijn grote delen van het stedelijk gebied in 'Laag' geschikt voor deze typische bosvogel (of moeten we ondertussen boomvogel zeggen?) en holenbroeder. Waarschijnlijk broedt een aanzienlijk deel niet in park en bos maar in bomenrijen en solitaire bomen in het stedelijk gebied. In de gesloten wijken (minder bomen) is de dichtheid duidelijk lager ten opzichte van open wijken. Net als bij de Grote Bonte zijn van de Roodborst de hoogste aantallen gevonden in parkachtige omgeving. De dichtheden zijn bij deze soort in 'Hoog' bijna tweemaal zo hoog als in het lage deel van ons land. En net als bij de Grote Bonte zijn de aantallen in 'open' hoger dan in gesloten wijken.

Figuur 4. Aantal Witte Kwikstaart en Zwarte Roodstaart per punt per habitat en leeftijd woonwijk in MUS 2007-2012.

Beide soorten van ruderele en kale omstandigheden hebben de hoogste aantallen in 'Nieuwbouw' en 'Bedrijventerrein'. Opvallend is het hoge aantal Witte Kwikstaarten in 'Oud Hoog'. Maar dat kan het gevolg zijn van het lage aantal telpunten. 'Open' doet het duidelijk beter dan 'gesloten'. Bij de Zwarte Roodstaart is dat verschil minder vastgesteld. De aantallen in 'Hoog' zijn bij de Zwarte Roodstaart ruim tweemaal hoger dan in 'Laag' en bij de Witte Kwik 1,8 maal hoger. In de laatste broedvogelatlas is in de relatieve verspreidingskaart van de Zwarte Roodstaart het verschil tussen 'Hoog' en 'Laag' extreem en veel groter dan binnen MUS. De soort verscheen toen vooral in het lage deel en dus wellicht ook meer in het stedelijke gebied.

Figuur 5. Aantal Konijn en Kat per punt per habitat en leeftijd woonwijk in MUS 2007-2012.

Als laatste de twee algemeenste zoogdieren die zijn doorgegeven. Het Konijn is vooral een soort van 'Hoog' op de zandgronden. De soort wordt daar maar liefst 3x meer waargenomen dan in 'Laag'. Het Konijn lijkt recent weer begonnen aan een licht herstel vanuit het dal in de afgelopen decennia. In 'Laag' zijn 30% meer Katten waargenomen. Grote delen van 'Laag' zijn ook de dichtbevolkte delen van ons land, zoals de Randstad. In de 'Oude wijken', 'Park' en 'Bedrijventerreinen' zijn de aantallen duidelijk lager dan in de overige wijken.

Stadsvogelbalans 2013

Dit voorjaar verscheen op de Stadsvogelconferentie de Stadsvogelbalans 2013. De digitale versie is via https://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/stadsvogelbalans_2013.pdf te bekijken en te downloaden. Voor de MUS-tellers is er nog een voorraadjie van de papieren versie. Zolang de voorraad strekt kun je een exemplaar bij mij bestellen.

Tips voor invoer

Al veel waarnemers hebben de resultaten ingevoerd. Het zou mooi zijn dat diegene die dit nog niet heeft gedaan dat binnenkort ook doet. Hiervoor verwijs ik je naar het document op de MUS-pagina <http://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Tips%20voor%20telling%20en%20invoer%20MUS.pdf>

Meer informatie: op de MUS-pagina van Sovon <http://www.sovon.nl/nl/mus>

Ook op de Sovon-facebook staan regelmatig bijdragen over stadsvogels.

Vragen? Waarnemerscode of wachtwoord vergeten, neem dan gerust even contact op met
Jan Schoppers, Sovon Vogelonderzoek Nederland
024- 7 410 410, mus@sovon.nl

Veel plezier met andere tellingen en laat me weten wat je boeit!
Jan Schoppers

Voor in je agenda: DRIE TELRONDES IN 2014

Ochtendronde 1 : periode 1-30 april (eerste weekend 5 en 6 april)

*Ochtendronde 2: periode 15 mei-15 juni (eerste weekend 17 en 18 mei)
(telpunten in omgekeerde volgorde tellen)*

Avondronde 3: periode 15 juni-15 juli (eerste weekend zondag 15 juni)

De Ochtendrondes starten een half uur voor en eind tot twee uur na zonsopkomst en de Avondronde tussen 19.00 uur en zonsondergang

VOGELS KIJKEN

Postbus 1045 6801 BA Arnhem www.loesje.nl

**»EN DAAR
ONDER DIE BOOM
DAT IS DE
FLIEREFLUITER«**

Loesje

Ontvangen van
Caroline Walta

Tabel 2. Totaal aantal per soort tot op heden ingevoerd in MUS van de 3^e telling 2013.

soort	totaal routes		soort	totaal routes		soort	totaal routes	
Fuut	397	107	Grote Mantelmeeuw	15	8	Zwartkop	722	272
Geoorde Fuut	1	1	Grote Stern	3	1	Tijftjaf	1334	390
Aalscholver	77	45	Visdief	794	96	Fitis	80	54
Blauwe Reiger	254	150	Noordse Stern	3	1	Goudhaan	5	3
Ooievaar	36	18	Zwarte Stern	14	1	Grauwe Vliegenvanger	8	7
Lepelaar	6	3	Stadsduif	1926	192	Bonte Vliegenvanger	4	3
Knobbelzwaan	336	70	Holenduif	183	80	Staartmees	119	30
Zwarte Zwaan	3	2	Houtduif	7590	514	Glanskop	3	2
Zwaangans	1	1	Turkse Tortel	2549	385	Matkop	6	2
Kolgans	11	1	Zomertortel	2	2	Kuifmees	1	1
Grauwe Gans	701	54	Halsbandparkiet	1023	112	Zwarte Mees	1	1
Soepgans	401	37	Grote Alexanderparkiet	3	1	Pimpelmees	786	246
Canadese Gans	386	26	Valkparkiet	2	1	Koolmees	1643	387
Grote Canadese Gans	50	5	Monniksparkiet	10	1	Boomklever	52	41
Kleine Canadese Gans	8	1	Koekoek	17	14	Boomkruiper	158	90
Brandgans	283	8	Steenuil	4	3	Gaai	223	123
Nijlgans	409	71	Bosuif	1	1	Ekster	2548	452
Bergeend	4	1	Ransuil	3	3	Kauw	13571	414
Muskuseend	36	7	Gierzwaluw	16938	486	Roek	490	26
Carolinaeend	1	1	Ijsvogel	4	4	Zwarte Kraai	2684	429
Mandarijneend	2	2	Groene Specht	39	30	Spreeuw	5419	226
Krakeend	19	11	Zwarte Specht	1	1	Huismus	5734	406
Wintertaling	10	2	Grote Bonte Specht	169	111	Ringmus	66	23
Wilde Eend	3205	301	Middelste Bonte Specht	1	1	Vink	1896	384
Soepeend	1121	150	Kleine Bonte Specht	2	2	Europese Kanarie	1	1
Slopeend	7	2	Boomleeuwerik	4	1	Groenling	732	234
Tafeleend	6	3	Veldleeuwerik	7	4	Putter	236	88
Kuifeend	255	42	Oeverzwaluw	65	14	Kneu	37	16
Wespendief	1	1	Boerenzwaluw	1283	160	Kruisbek	6	1
Bruine Kiekendief	1	1	Huiszwaluw	1568	129	Goedvink	5	4
Havik	2	2	Boompieper	7	2	Appelvink	6	4
Sperwer	33	29	Graspieper	6	4	Geelgors	19	8
Buizerd	49	41	Gele Kwikstaart	2	2	Rietgors	15	10
Torenvalk	24	20	Grote Gele Kwikstaart	2	1			
Boomvalk	6	6	Witte Kwikstaart	218	100	totaal	105611	
Slechtvalk	25	13	Winterkoning	639	277	soorten	141	
Patrijs	3	2	Heggenmus	449	229			
Kip	5	2	Roodborst	477	188			
Fazant	57	31	Nachtegaal	2	2			
Waterhoen	299	118	Blauwborst	1	1			
Meerkoet	2209	310	Zwarte Roodstaart	91	44	Egel	2	2
Scholekster	593	199	Gekraagde Roodstaart	4	3	Mol	1	1
Kleine Plevier	1	1	Roodborsttapuit	4	2	Haas	69	32
Bontbekplevier	3	2	Merel	10892	520	Konijn	613	88
Kievit	162	37	Zanglijster	691	281	konijn verwilderd	24	6
Grutto	4	3	Grote Lijster	18	11	Dwergvleermuis	3	1
Wulp	6	6	Snor	4	2	dwergvleermuis spec.	2	1
Tureluur	5	2	Rietzanger	19	13	vleermuis spec.	2	1
Oeverloper	5	2	Bosrietzanger	18	13	Laatvlieger	4	1
Zwartkopmeeuw	5	4	Kleine Karekiet	184	83	Eekhoorn	1	1
Kokmeeuw	3432	226	Spotvogel	5	5	Bruine Rat	1	1
Stormmeeuw	358	39	Braamsluiper	6	5	Huismuis	2	1
Kleine Mantelmeeuw	2120	191	Grasmus	63	34	Kat	507	206
Zilvermeeuw	1477	175	Tuinfluit	65	48	Ree	7	6

Enkele quotes van MUS-tellers uit de 3^e telronde (de avondronde) 15 juni-15 juli

1 vreemde vogel, een accordeonist :-)))

Het weer viel een beetje tegen, vonden ook de gierzwaluwen die normaal in het Sijtwendepark foerageren (25) ik heb ze niet gezien.

Temperatuur: 26°C bewolking: 4/8 wind: var 1 een warme avond met dit maal heel veel zichtbare gierzwaluwen, meer dan voorgaande jaren.

Er zijn veel sloop en bouw werkzaamheden in de wijk met toch wel gevolg voor de hoeveelheid vogels
Wat ik nog even onder de aandacht wil brengen is punt 12 deze ligt in wijk 1060

Bij punt 8 9 nesten van de Huiszwaluw geteld

Avondtelling (dinsdag). Een droge zonnige avond (ja eindelijk, daar is die dan!), ca. 15 graden en (wel een frisse) noordenwind 3. Opvallend, zie hieronder... Telpunt 4: in de duiventil broeden enkele STADSDUIVEN (ouders en piepende jongen), ik ontdek geen nesten van KAUWEN, er zit wel een groep in de boom. Telpunt 5: HEGGENMUS heeft vast een nest in deze wildbloeiende berm, ik zie voedselvluchten en hoor piepende jongen. Telpunt 10: voetbaltrainingen op het sportveld, dus minder foeragerende vogels. Telpunt 11: triest betonland, één zingende MEREL, zelfs geen kauwtjes bij de ijssalon. Telpunt 12: slapende meerkoet op nest. Over het algemeen waren de koolmezen met jongen (aantal moeilijk in te schatten). Wederom een heerlijk MUS-seizoen, volgend jaar weer!

Beslist geen zwoele avond, eerder fris. Zeer weinig gierzwaluwen. In de Louise Henriëttestr aan de voorkant waar direct boven mijn hoofd een gierzwaluw invloog (dakpannen met neusjes)!

2 marokkaanse vrouwen trof ik steeds luid kwebbelend op mijn telpunt, hen een informatiepapier gegeven.

Vrij druk met verkeer en buitenzittende mensen, met harde muziek. Grote aantal kauwen op punt 3 was een in het gras fouragerende groep. De 4 gierzwaluwen van punt 6 betreft een gezinnetje met een nest onder het dak van de bijlmerflat Develstein.

Ben zo benieuwd naar de overall broedresultaten dit uitzonderlijk jaar; gierzwaluw iig vast historisch laag. Bijv. vanavond tijdens invoeren op mooie dag zo weinig boven Haarlem-noord...

vlak na telpunt 1 boven de IJssel een boomvalk die Doesburg oversteekt

Tijdens de eerste telling parende Slechtvalken; nu rondvliegende resultaten van de paring

Perfekte avond na een mooie dag (aangename temperatuur, windstil, onbewolkt), de vogels dachten er blijkbaar anders over... Het viel me dus tegen. telpunt 7: groene speelruimte tussen drie tienhoogflats waar altijd (Turkse en Marokkaanse) kinderen spelen. Het duurde even voor ze me in de gaten hadden, maar toen kwam de een na de ander op me af en stond de hele troep 3 tot 12 jarigen om me heen. "Hé, u kijkt toch naar vogels? Vorig jaar was u hier ook!" En toen een meisje vroeg waarom ik foto's maakte reageerde een wijsneus: "Nee, jôh! Dat is een verrekijker!"

Bij telpunt 2 is een parkeerplaats P&R met tussen de parkeerstroken hagen. In die hagen zitten vaak huismussen, maar die zie je meestal niet. Nu waren achter zo'n haag veel huismussen aan het foerageren, totdat iemand er langs liep. Toen stoven ze allemaal in het hoge hek dat rondom het daar ook aanwezige voetbalveldje staat en toen kon ik ze goed tellen. Er struinen hier ook veel kauwen rond, o.a. vanwege de etensresten die de jeugd op dat veldje achter laat. Vanavond ook veel slaaptrek van kauwen. Die verzamelen zich in de bomen in de omgeving van telpunt 11. Ik heb de vogels in de lucht maar niet geteld (honderden), maar wel die bij punt 11 en 12 op de grond aan het foerageren waren.

Na twee ochtendtellingen met koud en bewolkt weer nu een prachtige zonnige zomeravond. Het werd een extra mooie avond door de roofvogels: een buizerd, twee sperwers en als grootste cadeau een boomvalk.

bij telpunt 7 in vak7424 in Deventer zat in het heldere water bij de brug over watergang een snoek van ongeveer 120 cm loerend op een prooi, mooi extraatje tijdens de telling.

er zijn toch echt Halsbandparkieten gesignaleerd hier in Lombok, maar natuurlijk niet tijdens het tellen!

Onderweg naar het telgebied nog een sperwer op de stoep van de Huijghenslaan 37, Arnhem aangetroffen met een jonge ekster in zijn klauwen. Één van de ouders vloog er in paniek omheen.

Wat een telling. Alleen maar mensen - vanwege het mooie weer - en kauwtjes en stadsduiven. Maar dan op de valreep: een visdiefje. Nog nooit gezien hier. Ga ik toch nog gelukkig naar huis.

De grootste groep gierzwaluwen die ik dit seizoen in mijn telgebied heb gezien, is 42.

Twee Torenvalken op een oude fabriek op Katendrecht! Eerst twijfelde ik nog of het een duif was (fabriek is nogal hoog, dus ver weg vanaf mijn telpositie), maar toen de tweede erbij kwam was er, mede door het geluid, geen twijfel meer mogelijk.

In Kanaleneiland zijn 's avonds (erg) veel mensen buiten. Ook op de telpunten worden grasvelden door mensen bezet en geven minder ruimte voor vogels (bijvoorbeeld geen spreeuwen geteld). Toegevoegde soorten: kokmeeuw, sperwer, valkparkiet, visdief, blauwe reiger, grauwe gans, aalscholver en fuut

1 Grauwe Vliegenvanger, wel in postcodegebied, niet in de buurt van een telpunt.

Voor het eerst in meer dan 30 jaren vogel tellen is mijn vrouw een keer meegegaan. Maar ja niet vroeg op en lekker weer zo wil iedereen wel tellen.

Bij telpunt 1 zijn nu 25 nesten van huiszwaluwen geteld, een deel was nog bewoond met jongen. Verder zagen we een gierzwaluw in het dak van hetzelfde huis verdwijnen.

Helaas geen enkele zwoele avond in deze periode. Vandaag de gunstigste dag met nog steeds noordelijke wind. Groene Sabelsprinkhaan nog niet actief. Op telpunt 4 een Witte tijger (nachtvlinder). Op telpunt 2 binnen 30 meter minimaal 2 Ransuilen maar niet zichtbaar en lieten zich niet horen.

Prachtige zomeravond. Minder gierzwaluwen dan ik verwachtte. Huismussen waren van het dak gevallen, de anders alom aanwezige kauwen hadden elders een feestje. Mezen en groenlingen (toch al niet zo veel dit jaar is mijn indruk) hielden zich stil.

Veel gierzwaluwen dit jaar. Op telpunt zes en zeven vond ik het moeilijk, het is een schatting van ongeveer 15 Gierzwaluwen. Telpunt 4 ook 6 soepkuikens geteld. Op telpunt 4 Park Lauwersgracht ben ik langer blijven kijken naar een enorme zwerm Spreeuwen. Ik schat wel zo'n 1000. Ze verzamelen/slapen in bomen op het eilandje, dat had ik tijdens de tweede telling ook waargenomen. Het waren er ontzettend veel en toen ze nog een rondje gingen vliegen 'regende' het spreeuwenpoep.